

УДК 373.5.091.33:62

ФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО КОМПОНЕНТУ ШКОЛЯРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИГОТУВАННЯ СТРАВ

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та
безпеки життєдіяльності Царенко І.Л.**

Смутко Марія

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті розглянуто формування діяльнісного компонента школярів при вивченні технологій приготування страв, унікальність кожного учня, важливість творчого мислення, пізнавальної самостійності, творчої діяльності, спрямованості на кінцевий результат, вміння самостійно конкретизувати свої знання й орієнтуватися в інформаційному океані, що дозволяє кожному учневі будувати власний освітній шлях.

Ключові слова: Навчання, діяльність, викладання, методи, вивчення, формування.

Formation of the active component of schoolchildren in the study of cooking techniques

M. Smutko

**Scientific supervisor: Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department
of Theory and Techniques of Technological Preparation, Labor Protection and Life Safety**

Tsarenko I.L.

The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,

Kropyvnytsky, Ukraine

The article considers the formation of the active component of schoolchildren in the study of cooking techniques, the uniqueness of each student, the importance of creative thinking, cognitive independence, creative activity, the focus on the final result, the ability to independently specify their knowledge and navigate the information ocean, which allows each student to build their own educational way.

Key word: Training, activity, teaching, methods, studying, formation.

Постановка проблеми. Навчання як процесуальне явище охоплює викладання вчителя та учіння учнів. Діяльність учителя має управлінський характер і передбачає цілепокладання, планування, організацію, стимулювання, контроль, регулювання діяльності й аналіз її результатів. Вона є динамічною системою, що функціонує на основі рівноваги її компонентів, суперечливих

внутрішніх тенденцій, діалектичної діади «свобода – необхідність». Внутрішня (психічна) діяльність учня ефективна тоді, коли навчання передуює розвитку, враховує «зону найближчого розвитку» особистості.

Аналіз досліджень і публікацій. Навчання як процесуальне явище має всі властивості діалектичного розвитку, свої механізми, рушійні сили і функції. Проте слід розрізняти поняття «навчальний процес» і «процес навчання». Навчальний процес – перебіг навчання, що охоплює всі його компоненти: викладача, учня, методи, прийоми, форми і засоби, матеріально-технічне забезпечення та ін. У різних типах освітніх закладів навчальний процес має свої особливості. Процес навчання – спеціально організована і змодельована пізнавальна діяльність, що охоплює викладання вчителя та учіння учнів.

Мета статті. Вивчення діяльнісного підходу щодо організації та управління цілеспрямованою навчально-виховною діяльністю учня.

Методи дослідження. Спостереження, аналіз навчальної, науково-теоретичної, методичної літератури, бесіди, розповіді, залучення інтерактивних методів навчання, синтез.

Процес навчання істотно відрізняється від навчального процесу. Адже навчальний процес охоплює всі компоненти навчання (вчителя; засоби і методи навчання, які він використовує; учня, який працює під керівництвом учителя на уроці та самостійно вдома; забезпечення навчального процесу наочністю й технічними засобами), а процес навчання – взаємодію вчителя й учня. Навчання як один з видів людської діяльності складається з двох взаємопов'язаних процесів – викладання й учіння.

Викладання – діяльність учителя в процесі навчання, що полягає в постановці перед учнями пізнавального завдання, повідомленні нових знань, організації спостережень, лабораторних і практичних занять, керівництві роботою учнів із самостійного засвоєння знань, у перевірці якості знань, умінь та навичок [2].

Головною фігурою у процесі викладання є вчитель, викладач, з ініціативи якого відбувається навчальна взаємодія з учнями. Учіння - цілеспрямований

процес засвоєння учнями знань, оволодіння вміннями і навичками. У широкому значенні учіння полягає в оволодінні учнями соціальним досвідом з метою його використання в практичному житті. У процесі навчання відбувається взаємодія між учителем і учнем, а не просто вплив учителя на учня. Вчитель може навчати учнів безпосередньо або опосередковано – через систему завдань. Результативність цього процесу залежить від стилю спілкування учителя з учнем, впливу навколишнього середовища. Процес навчання формують взаємопов'язані компоненти: цільовий (постановка конкретної мети вивчення навчального матеріалу на уроці, вивчення навчальної дисципліни та освітньої мети навчально-виховного закладу певного типу); стимулююче-мотиваційний (створення умов, які спонукають учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності, формують у них позитивну мотивацію цієї діяльності); змістовий (оптимальний підбір предметів навчального плану, змістовність навчальних програм і підручників, продуманість змісту кожного навчального заняття); операційно-дієвий (добір прийомів, методів і організаційних форм навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної роботи щодо засвоєння учнями змісту навчального матеріалу, вироблення в них відповідних умінь та навичок); контроль-регулюючий (контроль за засвоєнням учнями знань, набуттям умінь і навичок, внесення необхідних коректив до змісту і методики навчання з метою підвищення ефективності процесу навчання); оцінно-результативний (виявлення рівня знань, умінь і навичок кожного учня, причин неуспішності в кожному конкретному випадку і відповідна робота щодо їх усунення) [1; 5].

Методологічною засадою процесу навчання є наукова теорія пізнання, яка вивчає природу наукового пізнання і його можливості, головні закономірності пізнавального процесу, форми й методи пізнання людиною навколишньої дійсності, умови істинності пізнання [4].

Пізнання – процес цілеспрямованого відображення об'єктивної реальності у свідомості людей.

Процеси навчання і наукового пізнання єднає їх спрямованість на пізнання істини законів і закономірностей об'єктивної дійсності. І навчання, і пізнання відбуваються за схемою: живе спостереження об'єкта навчання чи пізнання – осмислення істотних властивостей, особливостей, зв'язків цього об'єкта – застосування здобутих знань на практиці чи в навчанні або перевірка здобутого у процесі пізнання знання на практиці. Навчання можна вважати специфічною формою пізнання об'єктивної дійсності, набуття суспільного досвіду.

Між процесами навчання і наукового пізнання існують і певні відмінності. Передусім на всіх рівнях навчання об'єктивно неможливе відкриття нових знань, оскільки учні засвоюють уже пізнані істини. Водночас відбувається дослідження об'єкта пізнання, який може бути представлений наочним або словесним зображенням. Якщо на пізнання певних явищ, процесів людство витратило десятки й сотні років, учень під час навчання засвоює знання про них упродовж року. У процесі пізнання учні тільки здобувають нові знання, під час навчання, крім засвоєння цих знань, вони опановують уміння і навички. Якщо у пізнанні критерієм істини є практика, то у навчанні перевіряти істинність знання нема потреби. У процесі його практика допомагає краще зрозуміти і засвоїти навчальний матеріал [3].

У школі важливо й необхідно домагатися того, щоб учні навчилися свідомо користуватися формами і прийомами пізнавальної діяльності, могли правильно застосовувати наукові принципи й методи у поясненні явищ природи, суспільства, духовного світу людини. За таких умов процес навчання формуватиме в учнів основи наукового мислення.

У навчальному процесі знаходять вияв відомі положення філософії про взаємозв'язок і взаємозалежність, єдність і боротьбу протилежностей, заперечення, перехід кількісних змін у якісні [2].

Рушійними силами навчального процесу є такі його суперечності: між зростаючими вимогами суспільства до процесу навчання і загальним станом цього процесу, який потребує постійного вдосконалення; між досягнутим

учнями рівнем знань, умінь та навичок і знаннями, вміннями й навичками, необхідними для розв'язання поставлених перед ними нових завдань; між фронтальним викладом матеріалу й індивідуальним характером його засвоєння; між розумінням матеріалу вчителем і учнями; між теоретичними знаннями й вміннями використовувати їх на практиці та ін. Мистецтво вчителя полягає у з'ясуванні й використанні цих суперечностей для активізації пізнавальної діяльності учнів.

Висновки. Основна ідея діяльнісного підходу у вихованні пов'язана не з самою діяльністю як такою, а з діяльністю як засобом становлення і розвитку дитини. У процесі використання форм, прийомів і методів шкільної роботи виховується не робот, який запрограмований на чітке виконання певних видів дій, а Людина, котра вибирає, оцінює, конструює ті види діяльності, адекватні її природі, задовольняють її потреби в саморозвитку, самореалізації. Таким чином, подальші пошуки вбачаються в напрямі дослідження як особистості індивіда, так і наслідків педагогічних впливів на нього.

Список літератури

1. Антоненко В.М. Сучасні інформаційні системи і технології. Навчальний посібник / В. М. Антоненко, Ю. В. Ратушна. – К. : КСУМГІ, 2005. – 131 с.
2. Вікіпедія :Вільна енциклопедія / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://ru.wikipedia.org>.
3. Гуревич Р.С. Вивчення та методика застосування інтерактивної дошки в навчально-виховному процесі : [інструкція і методичні рекомендація щодо виконання лабораторної роботи з курсу «Мультимедійні засоби навчання»] / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, О.А. Сисоєва. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2010. – 57 с.
4. Гуревич Р.С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: [навчальний посібник для учнів і слухачів після дипломної освіти] / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. – Вінниця : ДОВ Вінниця, 2004. – 366 с.
5. Днепров С.А. Эвристический потенциал категории «незнание» / С.А. Днепров // Педагогика, 1999. – № 1. – С.116-122.
6. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / И.Г. Захарова. – М.: Академия, 2003. – 192 с.